

Demografska eksplozija

Istine i laži globalnog demografskog rata

Ahmet ALIBAŠIĆ

Neumoljivi statistički podaci pokazuju da u ovom trenutku gladije skoro milijardu ljudi i da još dvije milijarde ljudskih bića nema dovoljno hrane na svojim soframa, što ih samo po sebi čini lakim plijenom raznoraznim bolestima. Sveukupno, dakle, tri milijarde, ili 50% svjetskog stanovništva je gladno ili neuhranjeno.¹ Nikakva statistika, međutim, ne može dovoljno zorno ilustrirati tu tragediju što se zove glad, i nikakvi podaci nisu dovoljno uvjerljivi i upečatljivi koliko samo jedna slika gladi iznurenog afričkog djeteta koje više nema snage ni da jede rižu kuhanu samo u vodi, a koja je za njega očito prekasno stigla.

Zašto je to tako? "Ljudi su gladni jer su siromašni, a siromašni su jer nas je na Zemlji previše", odgovor je koga nude mnogi demografski stručnjaci, posebno oni zapadni. A rješenje? Nema jednostavnog rješenja, ali se broj svjetskog stanovništva hitno mora svesti na razumnu brojku koju Zemlja može podnijeti. U nekim procjenama to je brojka od jedne i pol do dvije milijarde.² Kako postići tako radikalno smanjenje broja stanovnika? Kombinacijom nekoliko mjera: odgađanjem zasnivanja porodice, legalizacijom jednospolnih brakova,³ upotrebom kontraceptivnih sredstava, sterilizacijom, po potrebi abortusom, a neki idu dotle da preporučuju i uskraćivanje zdravstvene zaštite siromašnima pa i genocid, jer se njima povećava mortalitet i obara prirodni priraštaj. (Vidi

bilješku 26). Većinu ovih mjera preporučili su brojni učesnici Međunarodne konferencije o populaciji i razvoju Ujedinjenih nacija održane u Kairu 5-13. sept. 1994. g.

I dok su statistički podaci o gladi i neuhranjenosti uglavnom nesporni postavlja se pitanje da li su neupitne dijagnoza i terapija, odnosno je li propisani recept (jedini) valjani način rješavanja problema. U ovom tekstu ćemo pokušati dati odgovor na to pitanje. Mnogo je aspekata naslovljenog problema koje ovaj esej nema namjeru razmatrati, jer nam i nije cilj da obradimo sve aspekte problema. No, prije svega da vidimo kako se kretao broj stanovnika kroz povijest i kada i zašto je došlo do demografske eksplozije, odnosno naglog povećanja stanovnika.

Tri demografske eksplozije, samo jedna sporna

Prema antropolozima, historičarima i demografima, najstariji tragovi modernog čovjeka sežu unazad 100.000 godina i procjenjuje se da je tada na Zemlji moglo biti između 20 i 100 hiljada stanovnika. (Vidi *Tabelu 1*). Prije nekih 12.000 godina ljudi su još uvijek samo lovili i sakupljali plodove, odnosno nisu se bavili zemljoradnjom te zato i nisu mogli utjecati na količinu hrane koja ima je na raspolaganju, pa ni na broj stanovnika. Bez

mogućnosti da značajnije utječe na količinu hrane čovjek je u cijelosti bio ovisan o onome što je nalazio u prirodi. Svaka veća suša ujedno je značila i epidemiju gladi i veliku smrtnost posebno onih najslabijih. Procjenjuje se da zbog toga u to vrijeme broj stanovnika Zemlje i nije prelazio brojku od 10 miliona.

Negdje oko 9.000 g. p.n.e. čovjek se počeo baviti poljoprivredom i pripitomljivati divlje životinje u Mezopotamiji, a kasnije i u Tajlandu, Grčkoj i drugdje. Oko 3500 g. p.n.e. u

Mezopotamiji je izumljen točak, a u Egiptu jedro što je značajno olakšalo transport hrane sa jednog lokaliteta na drugi u slučaju suše i gladi. Sa razvojem poljoprivrede i transporta došlo je do prve demografske eksplozije. Oko 4.500 g. p.n.e. na Zemlji je živjelo oko 50 miliona ljudskih duša da bi ih u vrijeme Isa, alejhisselama, bilo oko 250 miliona, a oko 1000. g. oko 300 miliona. Polovinom 18. stoljeća na svijetu je bilo 791-800 miliona ljudi, 1825. 1 milijardu, 1930. dvije milijarde, 1960. tri milijarde, 1974. g. četiri, krajem osamdesetih - pet,

Tabela 1: Rast svjetske populacije kroz povijest i najznačajniji događaji za taj rast⁴

Period	Br. stanovnika	Napomena
P.N.E.		
100.000 10.000	20-100 hiljada 5-10 miliona	Kraj posljednjeg ledenog doba; Čovjek lovac i sakupljač plodova
9.000 4.500 3.500	50 miliona	Razvoj poljoprivrede; 1. demografska eksplozija Izumljen točak u Mezopotamiji i jedro u Egiptu
N.E.		
1 1000	200-300 miliona 300 miliona	Do 1750. stopa godišnjeg prirasta bila je 0,1%; životna dob 25-30 g.
1230 1347-51 1459 1567 1750 1796	791 milion	Krstaši u Evropu donijeli gubu/leprozu Evropom hara kuga "Black Death"; 75 miliona umrlih Epidemija sifilisa se širi čitavom Evropom U Južnoj Americi od tifusa umrlo dva miliona ljudi Industrijska revolucija; razvoj moderne nauke i medicine Vakcina protiv malih boginja
1825 1827 1893	1 milijarda	2. demografska eksplozija (na Zapadu) Prvi filter za vodu Proizveden automobil
1927 1930 1943 1960	2 milijarde 3 milijarde	Upotrijebljen avion u poljoprivredi za zaprašivanje Pencilin upotrijebljen protiv infekcija 3. demografska eksplozija (Treći svijet: 6,1 dijete po ženi ili 3% godišnji prirodni prirast)
1974 1989	4 milijarde 5 milijardi	Godišnja stopa prirasta 2,1% (Treći svijet: 3,8 djece po ženi)
2000	6 milijardi	Godišnja stopa prirasta 1,7% = 88 miliona novih duša svake godine za period 1998-2015; 98% njih u "zemljama u razvoju"
2010 2025 2050 2100	6,9 milijardi 8,1 milijardi 8,9-9,1 milijardi 12-14 milijardi	Stabilizacija broja stanovnika Zemlje (Svjetska banka predviđa 12 milijardi tek 2150, a tim stručnjaka sa Cornell univerziteta već 2050.) ⁵

te 2000. g. šest milijardi. Procjene su da će 2010. g. svjetska populacija brojati 6,9 milijardi, 2025. godine 8,1 milijardu, 2050. godine 8,9-9,4 i 2100. godine 12-14 milijardi.

Iz ovog prikaza se vidi da je do druge demografske eksplozije došlo krajem 18. i u 19. stoljeću i to uglavnom u razvijenom svijetu. Ova eksplozija nije predstavljala problem jer su resursi i "životni prostor" za novorođene namirivani kolonijalizacijom nezapadnih zemalja. Treća demografska eksplozija se desila polovinom 20. stoljeća i ona traje i danas uglavnom u siromašnim, ili kako se kurtoazno kaže, "zemljama u razvoju". Šta je bilo u pozadini ovih eksplozija? Ili, šta je tako dugo držalo broj stanovnika ispod crte od jedne milijarde? Primjećeno je, naime, da je u periodu od 1000. do 1750 g. svjetska populacija rasla po godišnjoj stopi od 0,1%, što je veoma malo u usporedbi sa 1,7% iz 1993. g. ili 2,1% iz 1992. g. Preračunato u brojke ovih 1,7% znači 80-88 miliona novih stanovnika godišnje, pri čemu 98% njih dolazi iz zemalja u razvoju. Ovaj posljednji procenat je jako značajan kada govorimo o politici kontrole svjetske populacije i njemu ćemo se vratiti kasnije.

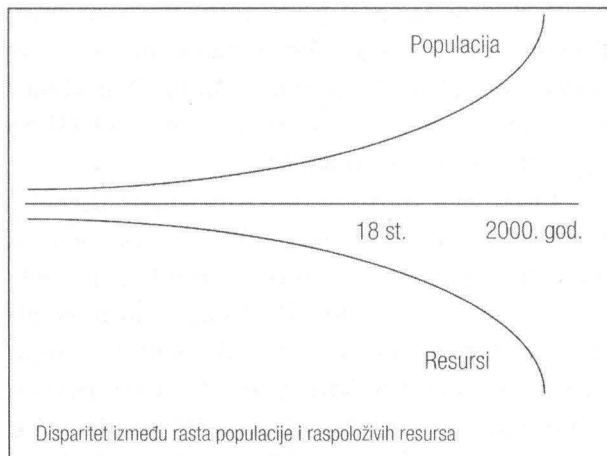
Nekoliko faktora je doprinijelo tako niskoj stopi rasta a najvažnija su bila dva: velika smrtnost djece i kratak životni vijek. Naime prije modernog doba 50% djece umiralo je prije navršene 5. godine; 20% u prvoj i još 30% u naredne četiri godine. Stariji će se čitatelji sjetiti priča o svojim nenama koje su rodile 10 ili 12 djece od kojih su mnoga umrla u "četeresnici", druga u prvih nekoliko godina. Danas u svijetu u prosjeku u prvoj godini umire 8% djece, a u razvijenom svijetu 0,8-1%. S druge strane, epidemije i glad su dugo bile regulatorom broja ljudi. Odrasli su bili žrtve čestih i smrtonosnih epidemija najrazličitijih zaraznih bolesti. Spomenimo samo neke. U 13. stoljeću

(1230.) krstaši su u zapadnu Evropu donijeli leprozu; od 1347.-51. Evropom je harala kuga poznata kao "Black Death" koja je odnijela 75 miliona života (oko 1/3 evropskog stanovništva!); 1495. g. Evropom je harala epidemija sifilisa, a 1567. g. samo u Južnoj Americi od tifusa umrlo je oko dva miliona ljudi. Stručnjaci upozoravaju da će bolesti i glad ponovno postati glavni regulator broja stanovnika ako ljudi nešto ne poduzmu. Primjera radi, procjenjuje se da će, ne desi li se čudo, Zimbabve, Bocvana, Zambija, Namibija i Svaziland u narednih deset godina samo od AIDSa izgubiti oko 20% stanovništva.

Oba ova fenomena, smrtnost djece i epidemije, bila su direktna posljedica nerazvijenosti medicine. Sa naučnom revolucijom koja je uzela maha u 18. stoljeću doći će do mnogih naučnih otkrića i razvoja medicine koji će znatno smanjiti smrtnost djece i produžiti životni vijek prvo u zemljama bogatog Zapada, a u 20. stoljeću i u cijelom svijetu. Godine 1796. pronadena je vakcina protiv malih boginja, 1827. g. filter za vodu, 1893. konstruisan je automobil, a 1927. g. upotrijebljen je avion za zaprašivanje poljoprivrednih usjeva pesticidima. Godine 1943. počela je upotreba pencilina protiv infekcija.

Rezultat svega je bilo produženje životnog vijeka, u prosjeku, za 15 godina. Životni vijek predmodernog čovjeka je u prosjeku bio između 25 i 30 godina. Usporedbe radi, Japanci koji se danas rode mogu očekivati da žive u prosjeku 80 godina, a Bosanci 73,3 godine. (Žene u prosjeku žive 7 godina duže od muškaraca). Situacija u kojoj natalitet ne opada a skoro sve bebe koje se rode prežive prve godine i kasnije zahvaljujući vakcinama i lijekovima prežive dok i same ne budu imale djecu dovodi do demografske eksplozije. U čemu je problem? Zar ne treba slaviti uspjeh medicine i preživljavanje većeg broja djece? Ne baš, reći će vam demografi, jer ti koji su preživjeli sada gladuju a imaju velike šanse da sutra masovno počnu umirati od gladi ili zbog nedostatka resursa. Ako sa šest milijardi stanovnika ima tri milijarde gladnih i polugladnih, koliko će gladnih biti kada na svijetu bude živjelo dvanaest ili čak četrnaest milijardi? "Ako čovječanstvo ništa ne poduzme, priroda će, vjerovatno, u naše ime okončati eksploziju stanovništva, na veoma neprijatan način, mnogo prije nego li brojka od 10 milijardi bude

dostignuta.”⁷ Perfekcija društva sa sobom je donijela sjeme svoje destrukcije! Naime, dok broj stanovnika raste, količina raspoloživih resursa od kojih ovisi ljudski život (vode, čistog zraka, plodnog tla, energenata) je sve manja. Zemlja je okrugla, što znači da su zemljini resursi sigurno ograničeni.⁸ Oni se istina obnavljaju ali mnogo sporije nego li ih moderni ljudi eksploatišu. (Vidi *Grafikon 1*).

Grafikon 1:
Disparitet između rasta populacije i raspoloživosti resursa

Rezultat može biti da u dogledno vrijeme nećemo imati ni dovoljno vode, ni plodnog tla, ni energenata za normalan ljudski život. Na ovo je prvi upozorio anglikanski svećenik Thomas Malthus (1766.-1834.) u svojoj knjizi *An Essay on the Principle of Population as It Affects the Future Improvement of Society* objavljenoj 1798. g. On je upozorio da postoji disparitet između geometrijske /eksponencijalne progresije populacije i linearnog/aritmetičkog povećanja proizvedene hrane. Pa ipak, za Malthusa, jedini moralno dopustivi način kontrole rađanja bio je celibat, odnosno odgađanje braka dok se ne bude u mogućnosti prehraniti potomstvo. Savremeni neomalthuzijanci iskombinovali su ovu tezu sa onom o pravu pojedinca na seksualno zadovoljstvo bez rizika od oplodnje. Stoga homoseksualizam, kontracepciju, sterilizaciju, pobačaj i slično promoviraju se kao nova prava čovjeka. No tome ćemo se vratiti nakon što razmotrimo jedan drugi demografski problem koji muči bogati dio čovječanstva: demografsku imploziju ili kolaps u Evropi.

Demografski kolaps

Implozija je, jednostavno kazano, urušavanje, a demografska implozija označava proces značajnog smanjenja broja stanovnika. Naime da bi se stanovništvo jedne zajednice održalo na datom nivou potrebno je da indeks rađanja (*Fertility Index*) u toj zajednici ima vrijednost od 2,1. Pogledajmo sada kakvo je stanje Indeksa rađanja u Evropi u usporedbi sa “Trećim svijetom” prema podacima Eurostata iz 1993. (*Tabela 2*).

Zemlja/regija	Vrijednost indeksa 1991.
Svijet ukupno	3,3
Treći svijet	3,7 (1960. g. = 6,1)
SAD	2,0
Evr. Unija '60	2,61
Evr. Unija '91	1,51
Irska	2,1
Velika Britanija	1,82
Francuska	1,78 (1993. g. = 1,65)
Belgija	1,62
Njemačka	1,33
Italija	1,26
Španija	1,33
Japan	1,5
Rusija '92	1,56 (1990. g. = 1,9)
Ist. Njemačka '92	0,8 (1990. g. = 1,6)

Tabela 2:
Vrijednost Indeksa rađanja
(Eurostat, 1993.)

Kada pogledamo ove podatke jasno je da Evropa i Japan imaju ozbiljnih demografskih problema. Japan ih pokušava riješiti privlačenjem svojih iseljenika nazad u zemlju. Sjedinjene Države su u prednosti utoliko što se tamo tradicionalno poklanja veća pažnja porodici i što su atraktivna destinacija za mnoštvo emigranata uključujući i one visoko obrazovane. Procjenjuje se da će stanovništvo SAD još dugo rasti. U najozbiljnijim problemima je Evropa. Nedavno je na BH televiziji objavljen podatak da je danas (2001. g.) pet miliona Rusa manje nego 1990., te da će ih biti još deset miliona manje u narednih nekoliko godina ako se ništa ne promijeni. A ako se ništa ne promijeni

čitava će Evropa postati veliki starački dom. A teško da će se išta promijeniti nabolje, i u Rusiji i u Evropi. Naime u ovom trenutku u Evropi živi 43 miliona žena u dobi između 25 i 39 godina, dakle u godinama reprodukcije. Za dvadeset pet godina u Evropi će biti samo 30 miliona žena u toj dobi.⁹ Što znači da ako Evropa želi održati trenutni broj novorođenih njene će žene morati početi rađati 50% više nego danas. Trend je upravo suprotan - žene rađaju sve manje. Globalno, sve su indicije da svijet "sijedi". Danas na svaku osobu stariju od 45 godina postoje dva ljudska bića mlađa od 20 godina. Za 30 godina njihov broj će biti jednak.¹⁰ Kakve su posljedice?

Posljedice pretvaranja Evrope u "starački dom" su brojne i dalekosežne, uključujući i one socioekonomske i kulturne. Ovdje ćemo se osvrnuti na samo jednu od njih. Naime, to između ostalog znači da će u Evropi biti mnogo starih i malo mladih ljudi. Kako se penzije još uvijek isplaćuju od poreza na plaće radnika to znači da će plaće tog malog broja mladih Evropljana biti opterećene mnogim dadžbinama. A efekat velikih poreza na kapital i radnu snagu je poznat. Sjetimo se samo kako su Bošnjaci iz Federacije hrlili na benzinske pumpe Republike Srpske kada je tamo zbog manjih poreza nafta bila jeftinija. Isto će se, kažu, desiti sa evropskom omladinom: jednostavno će pokušati naći zaposlenje tamo gdje neće morati raditi pola za sebe a pola za stare. Istovremeno, privrede, posebno kada su u ekspanziji, trebaju radnu snagu. Ona će se sve više uvoziti. Iseljavanje Bosanaca u skandinavске zemlje i doskora u SAD treba svakako posmatrati i u tom kontekstu, kao i mnoštvo "uvezenih" kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika u ekonomijama Njemačke, Italije, Španije,... Tako se u Evropu od 1960. do 1992. g. uselilo 13 miliona ljudi, a u SAD u istom periodu samo legalno 10 miliona. Čemu vode ove dvije migracije na duge staze? To znači da će zapadna Evropa sve manje biti evropska a sve više turska, alžirska ili marokanska. Kako su ljudi nosioci kulture i civilizacije, mnogi upozoravaju da Evropa kao civilizacija ustvari umire! "Za tristo pedeset godina u Evropi više neće biti bijelog čovjeka", napisao je svojevremeno francuski demograf Jean Burgois, a *Sud Deutsche Zeitung* zloslutno predviđa da "za 165 godina u Njemačkoj će Turčin pokopati zadnjeg Nijemca".¹¹ Ovaj proces odumiranja

Evrope stručno se naziva "bijelom kugom". Samo nevjerojatna kratkovidnost političare sprječava da ovo pitanje postave kao pitanje broj 1. evropske politike.

Ako Evropa umire, ko dolazi? Kao i obično kada civilizacije padaju, barbari dolaze. Rekli smo da 98% od 88 miliona novih stanovnika Zemlje svake godine dolazi iz zemalja u razvoju, koje za Zapad nisu ništa drugo do li barbari čije množenje treba po svaku cijenu zaustaviti. A barbari su uvijek realna opasnost. Rim je vijekovima vladao barbarima da bi 476. g. bio razoren od strane barbara koji nisu znali ništa drugo do jahati konje bez sedla, ubijati i rađati djecu. Bagdad je na Istoku također vijekovima vladao barbarima da bi ga 1258. g. razorili i uništili upravo barbari. Kako neko reče, kratkoročno u povijesti vrijedi poslovice da "Um caruje a snaga klade valja", ali dugoročno vrijedi parodija koja kaže "Um caruje dok snaga ne pošizi." I nema sumnje da se Civilizacija današnjice boji barbara kao realne i bliske prijetnje. Prema nekim procjenama, u prvoj polovini 20. stoljeća u razvijenim zemljama je živjelo 30% svjetskog stanovništva. U 2000. g. taj je procenat spao na samo 18% da bi 2050. sišao, prema previdanjima, na minornih 12%.

Ovi podaci nam pomažu i da shvatimo da Katolička crkva koja ne dozvoljava ne samo abortus nego čak ni upotrebu kontraceptivnih sredstava ima i vrlo praktičnih razloga, a ne samo dogmatskih, za takav stav. Ako najmnogoljudnije evropske kršćanske zemlje (Njemačka, Italija i Španija) bilježe negativan prirodni priraštaj to znači da Papa uskoro neće imati kome držati mise. Već smo čuli sumorna predviđanja da će za sto pedeset godina Turci pokopati posljednjeg Nijemca ako se ništa ne promijeni.

Ovaj strah od rasta populacije u Trećem svijetu prodro je visoko u krugove političara koji donose odluke na Zapadu. Tako je 1974. tadašnji sekretar vanjskih poslova SAD, Henri Kissindžer, naručio izradu dokumenta poznatog pod nazivom *Report of the National Security Council* (Izveštaj Nacionalnog savjeta za sigurnost) ili *The Kissinger Report* (Kissindžerov izvještaj), a čiji je puni naziv *Implikacije rasta sovjetske populacije za sigurnost SAD i njene interese u svijetu*. Kissindžerov izvještaj, koji je publikovan petnaest godina kasnije, objašnjava da zemlje u razvoju moraju biti prva meta kampanje protiv

rađanja. Imenom su spomenute Indija, Bangladeš, Pakistan, Nigerija, Meksiko, Indonezija, Brazil, Filipini, Tajland, Egipat, Turska, Etiopija i Kolumbija.¹² Drugi dokumenti spominju još i Iran. Indikativno je da ovo nije jedini dokument ove vrste. Brojni drugi dokumenti potvrđuju konstantnu odlučnost određenih vladajućih struktura da zaustave rast stanovništva u Trećem svijetu.¹³ U strateškim studijama se već udomaćio pojam "demografske sigurnosti" kojom bogati i moćni Zapad nastoji osujetiti pojavu novog rivala na krilima demografske eksplozije, ma ko bio. Poziv na osujećivanje ponovne pojave novog rivala pojavljuje se i u 46 stranica dugom memorandumu koga je pripremio ured američkog Sekretara odbrane. Memorandum je obznanjen u *New York Timesu* (8. mart 1992.) a u *Washington Postu* (11. mart 1992.) je o tome pisao Barton Gellman pod naslovom *Očuvati SAD na čelu: Pentagon planira onemogućiti rivalsku supersilu*.

Kao što smo rekli, konsekvence demografskog kolapsa na bogatom Sjeveru su brojne uključujući generalno slabljenje vitalnosti čitavog čovječanstva, ojačavanje migracionih tendencija sa Juga ka Sjeveru (posebno iz sjeverne Afrike u latinsku Evropu), odumiranje (evropske) tradicije kulture i nauke.¹⁴ Iz svega je bjelodano jasno da pozivi na kontrolu rađanja nisu upućeni Zapadu nego ne-Zapadu, i to dobrim dijelom muslimanima. Naime, od trinaest "najkritičnijih" zemalja kada je u pitanju prirodni priraštaj šest su mnogoljudne muslimanske zemlje (Indonezija, Egipat, Nigerija, Pakistan, Bangladeš i Turska), a u jednoj (Indiji, čije će se stanovništvo udvostručiti za 35 godina) muslimani predstavljaju manjinu od 150 miliona. Godine 1970. u svijetu bilo je tek oko 600 miliona muslimana. Danas ih je oko 1,2 milijarde, a 2025. g. bit će ih već dvije milijarde.

Za razliku od staroga i srednjega vijeka, Evropa se danas ne brani zidinama ali se brani granicama i vizama. Bosanac, Kurd, Alžirac, i drugi koji pokušavaju ući u civilizaciju što se Evropom zove dobro znaju da ih se i ne tretira drugačije nego kao barbare. U tom svjetlu treba posmatrati i duge rasprave oko jedinstvene vizne politike Evropske unije, nastojanja da se spriječi nekontrolirano useljavanje u Evropu preko Bosne, rasprave u njemačkom Bundestagu oko državljanstva druge generacije useljenika, uspon desnice u Francuskoj

i Italiji, pa i žalosno-smiješni apel gradonačelnika Sarajeva Hamamdžića da Evropska unija ukine vize za Bosance jer se počinju osjećati kao barbari, kao da zato i nisu uvedene.

No, iako ovo bitno utječe na razumijevanje i postavljanje problema ono nikako ne znači negaciju problema dispariteta broja ljudi i resursa. Resursa je uistinu sve manje i sve su zagađeniji, ljudi je sve više i nije teško predvidjeti da ako se ništa ne poduzme bolesti i glad bi ponovno mogli postati glavni regulatori broja stanovnika na Zemlji. Pogledajmo samo neke indikatore ovog zabrinjavajućeg stanja sa resursima.

Voda¹⁵

U periodu od 1960. do 1997. g. za 60% smanjena je količina pitke vode po glavi stanovnika, a u narednih dvadeset pet godina ostatak će biti smanjen za dodatnih 50%. Ovo je veoma zabrinjavajuće jer 90% bolesti u zemljama u razvoju već sada izbija zbog nedostatka čiste vode (WHO, 1992). Kur'an skreće pažnju na problem nedostatka vode kada retorički pita: "**Reci: "Šta mislite, ako vam vode presuše - ko će vam tekuću vodu dati?"**" (El-Mulk, 30).

Međutim, za cjelovitu sliku potrebno je kazati i slijedeće. Nerazvijene zemlje 95% zagađenih voda ispuštaju u površinske vode bez ikakvog prečišćavanja. Nikakvo smanjenje broja stanovnika neće samo po sebi pozitivno utjecati na ovu praksu. Drugo, stručnjaci kažu da je za normalan ljudski život potrebno 50 litara vode dnevno po glavi stanovnika i da u ovom trenutku ima sasvim dovoljno pitke vode na Zemlji za sve njene stanovnike.¹⁶ Problem je u tome što, naprimjer, SAD u prosjeku troše 400 litara vode po glavi stanovnika dnevno!

Plodno tlo¹⁷

Još od 1948. g. sve je manje plodnog tla po glavi stanovnika. Za prehranu novog stanovništva svake bi godine trebalo dodati oko 5 miliona hektara plodnoga tla, a u stvarnosti se svake godine u prosjeku napušta 10 miliona hektara plodnog tla, uglavnom ljudskom krivicom: zbog erozije tla koja

slijedi nakon nekontrolirane sječe šuma (deforestacija), širenja pustinje (desertifikacija), širenja naselja ili kiseljenja tla zbog prekomjerne eksploatacije. Plodno tlo se obnavlja ali veoma sporo. Tako je za formiranje 15 cm plodnoga sloja u poljoprivrednim uvjetima potrebno oko 3000 godina. Nije onda čudno što količina žitarica po glavi stanovnika konstantno opada.

Količina proizvedene hrane

Statistika bilježi pad količine proizvedene hrane po glavi stanovnika od 1984. g. Već smo kazali da je oko tri milijarde ljudi gladno ili neuhranjeno, mada postoje predviđanja da će broj siromašnih 2010 spasti na 680 miliona. U ovom trenutku 40.000 djece dnevno umire od neuhranjenosti i drugih bolesti.¹⁸ Pa ipak, *Organizacija za poljoprivredu i hranu* UN (FAO) tvrdi kako se u svijetu proizvodi sasvim dovoljno hrane za sve njene stanovnike, te da je glad politički a ne tehnološki ili demografski problem.¹⁹

Energenti

Predviđa se da će za 40-50 godina naftne crpke isisavati iz zemlje posljednje kapi nafte, tog glavnog energenta današnjice. Dobre zamjene za nju još nema na vidiku. Nuklearne centrale se sve manje grade, i u SAD nije izdata nijedna dozvola za gradnju nuklearki u posljednjih 25 godina.²⁰ Hidrocentrale potapaju plodne oranice, itd. Jednostavnog rješenja za pomanjkanje vode, plodnoga tla i energenata nema. Pustinja se može pretvoriti u oranicu ali se podzemne vode povlače (iskustvo Saudijske Arabije) a navodnjavanje gotovo da isušuje neke rijeke (Misisipi). Deslanizacija vode kao alternativa ne dolazi u obzir jer zahtijeva ogromne količine energije, a i energenata je sve manje. S tim u vezi Michael T. Klare u majsko-junskom broju *Foreign Affairsa* za 2001. (str. 49) piše da će ratovi u 21. stoljeću biti vođeni većinom oko prirodnih resursa: nafte, gasa, vode i šuma.

Uz to, i drugi su pokazatelji zabrinjavajući: godišnje se uništi 17 miliona hektara šume, količina ulovljene ribe u međunarodnim vodama po glavi

stanovnika opada, sve je više umrlih od AIDSa, sve je manje spermatozoida u spermi savremenog čovjeka, sve je veći jaz između bogatih i siromašnih, temperatura raste, ozonska rupa se širi, itd.²¹

Šta činiti?

Vidjeli smo dakle, da je problem stvaran i da ga čovječanstvo može zanemarivati samo na rizik svoje budućnosti. Vidjeli smo i šta predlaže većina zapadnih stručnjaka. Međutim, te preporuke su moralno neprihvatljive, a smatramo i vjerujemo i neopravdano drakonske. Da li su i dobronamjerne ostavljamo čitaocu da sudi. Alternativno rješenje pojedini vide u slijedećoj kombinaciji:

1. Promjeni stila življenja,
2. Korigiranju socijalne nepravde globalno i lokalno,
3. Etički prihvatljivom kontroliranju porodice.

1. Stil življenja:

“Na Zemlji ima previše bogatih stanovnika!”

Kada govorimo o stilu življenja onda govorimo i o odnosu prema resursima i prirodi uopće. Često se griješi pa se gustina naseljenosti uzima kao pokazatelj opasnosti koja prijete Zemlji. Ustvari, mnogo važniji od gustine naseljenosti jeste uticaj/impakt koga stanovnici ostavljaju na zemlju (impakt = broj stanovnika x potrošnja po glavi stanovnika /bogatstvo/ x mjera u kojoj tehnologija izabrana radi obezbjeđivanja svake jedinice potražakih dobara šteti okolišu, I = SBT). Drugim riječima, broj stanovnika je jedan od tri faktora koje treba uzeti u obzir pri izračunavanju negativnog utjecaja čovjeka na okoliš. Druga dva su količina resursa koju svaki pojedinac konzumira, te šteta koju tehnologija korištena radi pribavljanja tih resursa načini.²²

Naime, već smo kazali da Amerikanci troše četiri puta više vode nego im je dovoljno. U prosjeku Amerikanac troši pedeset puta više proizvoda i usluga od Kineza.²³ Pogledajmo podatke za potrošnju energije u 1990. godini što je jako bitno jer potrošnja energije “košta” okoliš (Tabela 3).

Zemlja /region/ skupina	Utrošak energije po stanovniku	Ukupno
Normalno	3 kW	18 tw (trilion wati)
Bogati	7,4 kW	8,9 tw
Siromašni	1 kW	4,1
SAD	11 kW	
Japan	5,5 kW	
Bangladeš	0,01 kW	

Tabela 3:
Potrošnja energije u svijetu 1990. godine

Kada se pomnoži broj bogatih stanovnika Zemlje 1990. g. (1,2 milijarde) sa njihovim utroškom energije dobije se vrijednost od 8,9 trilion wati/terawata, dok su siromašni (njih 4,1) iste godine potrošili duplo manje ili 4,1 terawati energije. Drugim riječima kazano, oni su (vjerovatno, ostaje pitanje upotrijebljene tehnologije) duplo manje štete nanijeli prirodi. Sve ovo je navelo jednog od najvećih stručnjaka u ovoj oblasti, Paula Ehrlicha, da zaključi: Na Zemlji nema previše stanovnika, na Zemlji ima previše bogatih stanovnika. Glavni problem prenaseljenosti je u indutrijskim zemljama.²⁴ Naime, iz ove je tabele jasno da je mnogo važnije da Amerikanci počnu voditi računa kako troše energiju nego da se spriječi rađanje novih stanovnika. Ili, ako već neko insistira da se problem riješi kontrolom rađanja, važnije je za resurse da se ne rodi jedan Amerikanac nego 95 Bangladešanina.

Islam nas ovdje može mnogo čemu naučiti. Samo ćemo kazati da, kada je hrana u pitanju, Kur'an kaže: "... I jedite i pijte ali ne pretjerujte. Allah ne voli one koji pretjeruju." (*El-A'raf*, 31) Naše su nas nane i dede učili da je "israf-haram" (haram zbog rasipanja) ostaviti mrve nepojedene na sofri. Jer ako mi imamo hrane neko je nema. A pravnici nas uče da je mekruh (pokuđeno) nekontrolirano trošiti vodu kod uzimanja abdesta ili kupanja čak i kad imamo vode u izobilju.²⁵

Zaključak je da prije nego posegnemo za smanjenjem broja stanovnika, već postojeći stanovnici moraju promijeniti stil življenja i tako ostvariti uštede i zaštitu prirodu.

2. Korigiranje socijalne nepravde: Maske su pale

Nema sumnje da su neke od mjera koje su predložene u Kairu i drugdje nemoralne (abortus) ili u najmanju ruku nehumane (sterilizacija). To nerijetko priznaju i oni koji preporučuju te mjere, ali se pravdaju da smo danas prisiljeni na takve mjere, a kada je čovjek prisiljen i u samoodbrani dozvoljeno mu je i ubiti. U tom kontekstu često se spominje "etika čamca za spašavanje". Evo o čemu je riječ. U 18. stoljeću brod "the William Brown" je prevozio useljenike iz Liverpoola u Filadelfiju, SAD. Na putu se brod nasukao na santu leda i počeo tonuti pa su se putnici prebacili na čamce za spašavanje. Jedan od tih čamac je zbog preopterećenosti počeo tonuti. Mornar odgovoran za čamac je zamolio nekoliko putnika da iskoče i tako spase ostale. Kako to nisu htjeli učiniti dobrovoljno mornar ih je silom izbacio. Oni su se spasili i stigavši u Pensilvaniju tužili su mornara sudu. Sud je presudio da je mornar kriv ali da će u zatvoru odležati samo šest mjeseci, što je za 18. stoljeće više nego simbolična kazna.²⁶ Zašto? Sud je rezonovao da je mornar kriv zato što je doveo u opasnost nekoliko života, ali da je time i spasio mnogo više života što je olakšavajuća okolnost. Zagovornici sterilizacije i abortusa danas se često pozivaju na ovaj presedan. Ključno je pitanje, međutim, da li naš čamac, tj. Zemlja, tone zbog preopterećenosti ili nečeg drugog?

Statistika pokazuje da u ovom trenutku u bogatim zemljama svijeta živi oko 18% svjetskog stanovništva. Oni troše oko 70% fosilne energije! U SAD živi 4% svjetskog stanovništva. Amerikanci

učestvuju sa 22% u svjetskoj potrošnji fosilnih energenata!²⁷ Šta nam ovi podaci kazuju? Jednostavno, oni kažu da naš čamac, naša Zemlja ne tone zbog preopterećenosti nego zbog neravnomjerne opterećenosti, i da nema potrebe da bilo ko iskače već da se samo izvrši preraspodjela "resursa" koji su ljudima na raspolaganju. Hipokrizija zapadnih stručnjaka još više dolazi do izražaja kada se zna da amazonske i afričke šume ne sijeku tamošnji stanovnici već oni bogati koji nepotrebno troše papir i mijenjaju namještaj svake treće godine, kao i to da gusto naseljene zemlje Evrope (Holandija, Belgija...) nikako ne bi mogle svojim resursima zadovoljiti potrebe svojih brojnih stanovnika kada ne bi uzimale (uvozile) resurse drugih,²⁸ da su bogati tokom nekoliko stoljeća kolonijalizma sistematski pljačkali siromašne, te da danas ljubomorno čuvaju tehnologiju koju su razvijali dok su eksploatirali siromašne a kojom bi mnogi problemi trećega svijeta bili riješeni. Nema sumnje da je čitavo pitanje demografske eksplozije itekako ispolitizirano i da se ne može posmatrati izvan konteksta ukupnih odnosa bogatih i siromašnih u kojima bogati i dalje nastoje ostati bogati po svaku cijenu makar to značilo nerađanje siromašnih plasirajući pri tom teoriju da nema razvoja bez zaustavljanja nataliteta mada se dobro zna da nigdje u povijesti razvoj nije počeo sa smanjenjem broja stanovnika već je smanjenje broja stanovnika uvijek bila posljedica razvoja. Mnogi su već davno primjetili kako je stara praksa da se demografskom eksplozijom pokušava delegitimirati pravedna borba protiv socijalne nepravde, ekonomskog neuspjeha i političke nesposobnosti kako na globalnom tako i na nacionalnom nivou.²⁹ Primjera radi, samo u bogatim SAD živi oko 32 miliona siromaha. Evo još nekoliko primjera kako se dijeli bogatstvo na nacionalnom nivou u u nekim zemljama (Tabela 4).

3. Planiranje porodice

Konačno, nesumnjivo je da treba povesti računa o planiranju porodice i u tom smislu islam nije dogmatičan kao neke druge religije.³⁰ Većina uleme smatra da je dozvoljeno planiranje porodice prirodnim sprječavanjem začeca ('azl, coitus interruptus) ili upotrebom kontraceptivnih sredstava koja nisu štetna po zdravlje supružnika i

Zemlja	10% najsiromašnijih	10% najbogatijih
Gvineja Bisao	0,5%	42,4%
Kenija	1,2%	47,7%
Nigerija	1,3%	31,3%
Tanzanija	2,9%	30,2%
Gvatemala	0,6%	46,6%
Norveška		
SAD (za usporedbu)	4,7% (20% najsiromašnijih)	25% (20% najbogatijih)

Tabela 4:

Procentualno učešće u nacionalnom prihodu i potrošnji

(Izvor: World Development report 1996., Washington, D. C., str. 196.)

ne predstavljaju nikakav oblik abortusa. Preporučeno je, također, da žena ne ostaje trudna dok doji djete, tj. dvije godine. Neprihvatljivo je ono planiranje porodice koje je nametnuto silom od strane države, kao ni ono koje se postiže abortusom, sterilizacijom i drugim neetičkim sredstvima.

I na kraju, mislimo da je uputno ovdje kazati i nešto o kredibilitetu raznoraznih demografskih stručnjaka i dušebrižnika.

Mesne konzerve psima, smetljišta ljudima

Respektirati eko sistem i okliš znači prije svega respektirati njegovo srce, odnosno čovjeka. Kako će neko paziti mladunče slona ili morža ako ne pazi plod svoga srca? To je apsurd pred koga nas dovode postupci savremenog čovjeka.

Naime često čujemo poruke kako moramo kontrolirati broj ljudi da ne bismo doveli u opasnost razne biljne i životinjske vrste. Tako je bilo i za ovogodišnji Dan majke Zemlje kada su nas sredstva javnog informiranja bombardirala podacima o tome koliko hiljada vrsta je zauvijek nestalo u prethodnoj godini i koliko će ih još nestati. Kad god se izlije nafta sa nekog tankera i ugrozi morsku ekumenu vidimo stotine dobrovoljaca kako, uglavnom uzalud, pokušavaju spasiti galebove, pingvine i druge morske stanovnike. Negdje u aprilu 2001. *Dnevni avaz* je prenio vijest da je neko društvo za zaštitu životinja iz Norveške tražilo azil

za jednoga vuka u Švedskoj! U maju je Danski parlament izglasao zakon po kome svaka svinja teža od dvadeset kilograma *ima pravo* na odmor u hladu jer je svinjska koža osjetljiva na sunčeve zrake.³¹ (Istina ovaj zakon je donijet i iz ekonomskih a ne samo "humanističkih" pobuda). Prije dva-tri mjeseca poznata francuska glumica Brigitte Bardot je hitno odletjela iz Pariza u Bukurešt da pokuša spriječiti ubijanje pasa lualica koje su rumunske vlasti naredile u cilju spriječavanja širenja zaraznih bolesti. Divno. Dirljivo. Zašto? Zato što nas Poslanik uči da će čovjek imati nagradu za dobro koje učini svemu što je živo (*kulli zi kebidin ratb*), i zato što je Allah kaznio džehennemom ženu koja je zatvorila mačku dok nije umrla ne davši joj nikakve hrane, i zato što je Milostivi oprostio grješnici koja je napojila iz svoje cipele žednoga psa, i zato što se ashab Poslanika i najveći prenosilac hadisa Ebu Hurejre (*Otac mačke*) tako zove zbog ljubavi i brige za mačke, i zato što dr. Mustafa es-Sibai kazuje da su muslimani imali vakufe za golubove, mačke i slično. U čemu je problem?

Problem je u tome što danas u Sarajevu imamo mnogo specijaliziranih trgovina sa konzerviranom mesnom hranom za mačke i pse dok svaki kontejner ljudska bića detaljno prekopavaju, čak i po snijegu i kiši, ne bi li našli nešto za pojesti i obući. Problem je u tome što je čovječanstvo gledalo (putem satelitskih i običnih tv kamera) kako deset hiljada ljudskih duša biva ubijeno u Srebrenici u nekoliko dana a da ni prstom nije mrduvalo. Problem je u tome što je Brigitte Bardot, zaštitnica kućića i mačića, kako bilježi dr. Ilijas Bošnjović u knjizi *Demografska crna rupa*, u vrijeme trudnoće izjavila da svoj plod osjeća kao tumor! Da tragedija bude potpuna, mnogi Evropljani, kaže dr. Bošnjović, s odobravanjem su dočekali ovu izjavu.³² Problem je u tome što, naprimjer, u Japanu, prema zvaničnoj statistici, na svaka dva rođena djeteta jedno završi isječeno abortirano u korpi za smeće neke ginekološke ordinacije, što je otprilike pola miliona pobačaja godišnje. Procjenjuje se da u svijetu oko 20 miliona žena ilegalno abortira svake godine.³³ Pitanje je: ima li smisla svoju sudbinu prepustiti savjetima ljudi koji divno govore o zaštiti bilja i životinja a ubijaju ljude, pa i svoju djecu?³⁴

Demografski rat na Balkanu

Ne bi bilo umjesno završiti ovaj tekst bez osvrta na to kako se ovaj problem reflektira na lokalnom, bosanskom nivou.

Poznati je pruski general Clausewitz izjavio da je rat politika drugim sredstvima. Slijedi da je politika sukob mirnodopskim sredstvima. U tom smislu je značano podvući da se na našim prostorima, baš kao i na globalnom nivou, vodi suptilan demografski rat. Mnogi tvrde kako je agresija na Bosnu ne samo dobro došla nebošnjacima već je i ubrzana nakon što je popis stanovništva 1991. g. pokazao da se Muslimani/Bošnjaci u Bosni opasno približavaju granici od 51% stanovništva nakon čega bi postali apsolutnom većinom i samim tim, u novom demokratskom ambijentu, neupitni gospodari Bosne. Četnicima je trebao rat da smanje udio muslimana u bosanskoj populaciji i to im je uspjelo: prema podacima UN ubijeno je 163.000 Bošnjaka, a druge procjene govore o broju od 200.000 bošnjačkih duša. Ovome svakako treba dodati raseljene. S druge strane Srbi su izgubili 22.000 i Hrvati 31.000. U agresiji na BiH je stradalo i 14.000 "ostalih".³⁵ Ili, ko se još ne sjeća s kakvim žarom je Šešelj predlagao da srbijanski ustav garantuje svakoj Srpkinji koja rodi troje djece razne beneficije, ili ko nije vidio telefonsku karticu Hrvatskih pošta i telekomunikacija sa po jednom slikom bebe u svakoj kockici šahovnice i potpisom "Jedno dijete više". Demografski rat na Balkanu i u Bosni je činjenica.³⁶

Kažimo na kraju i to da je za održavanje postojećeg brojčanog stanja, ako se zanemare migracijski trendovi, potrebno da svaki brak ima po troje djece: jedno dijete da "zamijeni" babu/oca, jedno majku, a jedno tetku koja se nije udala, dajdžu koji se nije oženio, amidžu koji nije imao djece, itd. U trenutku biološke ugroženosti muslimana Balkana i Bosne napose, ispunjavanje ovoga minimuma nameće se kao vjerski i nacionalni imperativ. Pri tome ne treba brinuti za kontrolu rađanja i demografsku eksploziju. Za prvo se, nažalost, "brinu" naši neprijatelji, za drugo nismo bitan faktor jer nas je premalo tako da i kada bismo htjeli demografsku eksploziju ne možemo napraviti.

Bilješke:

- ¹ David Pimentel et al., "Will Limits of the Earth's Resources Control Human Numbers?", <http://www.dieoff.org/page174.htm>. Procjene autora su utemeljene na šest različitihi izvora uključujući izvještaje FAO za 1992. i WHO za 1996.
- ² To je prijedlog tima stručnjaka sa Cornell univerziteta. D. Pimentel et al., *Ibid.*, kao i Gretchen C. Daily, Anne i Paul Ehrlich, "Optimum Human Population Size", *Population and Environment: A Journal of Interdisciplinary Studies* 15, no. 6 (July 1994), i D. Pimentel i Mario Giampietro, "Food, Land, Population and the U.S. Economy", <http://www.dieoff.org/page55.htm>.
- ³ Jednospolni brakovi omogućavaju užitek bez straha od začeca i roditeljskih obaveza. U Holandiji je od 1. aprila 2001. g. sklapanje jednospolnih brakova legalno i oni imaju identičan tretman kao i oni dvospolni.
- ⁴ Encyclopedia Britannica, "Population: Trends in World Population"; Joel Campbell, "Top of the Ninth", <http://www.dieoff.org/page142.htm>.
- ⁵ Patrick Clawson, "Population, Resources, and Conflict", <http://www.ndu.edu/inss/strforum/z704.html>; D. Pimentel et al., *Ibid.*, str. 1.
- ⁶ Želimo skrenuti pažnju čitaocu da se termin "demografska eksplozija" udomaćio u literaturi iako je u stvarnosti neopravdano govoriti o eksploziji, već više o trendu. Naime, jednom kada se smanji ili poveća broj stanovnika glavne posljedice tog smanjenja ili povećanja se osjećaju tek nakon 20-30 godina kada tada rodene bebe i same počnu radati.
- ⁷ Paul R. Ehrlich i Anne H. Ehrlich, *The Population Explosion* (New York: Simon and Schuster, 1990), str. 98.
- ⁸ D. Pimentel et al., *Ibid.*
- ⁹ Christian Marchal, "What has happened to us?", <http://2100.org/demo/QueNousEstil.html>.
- ¹⁰ Patrick Clawson, *Ibid.*
- ¹¹ Hadžiomerović, Bakir, "Da nije bilo rata, BiH bi imala 1,4 miliona stanovnika više!", *Slobodna Bosna*, 18. januar 2001., str. 8-9.
- ¹² Msgr. Michel Schooyans, *Bioethics and Population: The Choice of Life* (N.p.: Central Bureau, Catholic Central Union of America, 1997).
- ¹³ Vidi npr. Gerald O. Barney, ed., *Global 2000: The Report to the President*, predgovor Jimmy Carter (Arlington: Seven Locks Press, 1991, 1. izd. 1980); Shanti Conly, J. Joseph Speidel, Sharon L. Camp, *U.S. Population Assistance: Issues for the 1990s* (Washington: Population Crisis Committee/sada Population Action International/, 1991); Office of Population, Bureau for Research and Development, *User's Guide to the Office of Population*, Januar 1993 (Washington: Agency for International Development, 1993). Betsy Hartmann je napisala izuzetno dobro dokumentiran članak o ovim pitanjima "Population Control as Foreign Policy" /Kontrola populacije kao vanjska politika/, *Covert Action* no. 39 (Zima 1991-92.), 26-30.
- ¹⁴ M. Schooyans, *Ibid.*, str. 12.
- ¹⁵ D. Pimentel et al., *Ibid.*, str. 4-6.
- ¹⁶ Allah dž. š. je stvarao Zemlju da bude mjesto stanovanja čovjeku i kaže da sve je s mjerom stvorio: "Mi smo sve s mjerom stvorili." (*El-Kamer*, 49)
- ¹⁷ D. Pimentel et al., *Ibid.*, str. 2-4; World Food Summit, "Food Security for a Growing World Population: 200 Years After Malthus, Still an Unsolved Problem", http://www.foundation.novartis.com/food_security_population.htm.
- ¹⁸ D. Pimentel et al., *Ibid.*, str. 1.
- ¹⁹ P. Clawson također tvrdi da većina ekonomista smatra da su mineralni i poljoprivredni proizvodi sve dostupniji. Nešto slično je zaključila i Nacionalna akademija nauka SAD 1986. g. Vidi Clawson, *Ibid.*
- ²⁰ D. Pimentel et al., *Ibid.*, str. 7.
- ²¹ Jedan od onih koji tvrde da problem uopće ne postoji je prof. Julian Simon, *The Ultimate Resource*. Za kritiku vidi: Paul R. Ehrlich i Stephen H. Schneider, "It's no Time to Heed the Brownlash", <http://www.dieoff.org/page27.htm>; Herman Daly, "Julian Simon's The Ultimate Resources" u H. Daly, *Steady State Economics* (Island Press, 1991), str. 282-89.; Albert A. Bartlett, "The Massive Movement to Marginalize the Modern Malthusian Message", *The Social Contract* 8, no. 3 (Proljeće 1998), 239-51.
- ²² Vidi: Paul i Anne Ehrlich, *The Population Explosion*, str. 37-40 i Paul Ehrlich, "Too Many Rich People: Weighting Relative Burdens on the Planet", *Our Planet* 6, no. 3 (1994); Thomas Dietz, "Rethinking the Environmental Impacts of Population, Affluence and Technology", *Human Ecology Review*, ljeto/jesen, 1, 1994.
- ²³ D. Pimentel et al., *Ibid.*, str. 2.
- ²⁴ P. Ehrlich, "Too Many Rich People...".
- ²⁵ O islamu i ekologiji vidi i: Marjorie Hope i James Young, "Islam and Ecology", *Cross Currents* 44, no. 2 (ljeto 1994), 180-193.
- ²⁶ Joseph Fletcher, "Chronic Famine and the Immorality of Food Aid: A Bow to Garrett Hardin", *Population and Environment* 12, no. 3 (proljeće 1991). Autor koncepta "etika čamca za spašavanje", Garrett Hardin, poziva se na istu etiku zagovarajući uskraćivanje pomoći gladnima ako će im ona pomoći da prežive i rode potomstvo koje neće moći hraniti (Hardin, "Lifeboat Ethics: the Case against Helping the poor", *Psychology Today*, sept. 1974, 38-43, 124-126). U istom smislu Alan Gregg, nekadašnji podpredsjednik Rockefeller fondacije je 1955. g. kao odgovorni za razvoj medicinskih i zdravstvenih usluga u svijetu, izjavio da je prenaseljenost karcinom/rak i da nikad i nigdje nije čuo da je kancer bio izliječen njegovim hranjenjem (Alan Gregg, "A Medical Aspect of the overpopulation problem", *Science*, 121 (1955), 681-683).
- ²⁷ D. Pimentel et al., *Ibid.*, str. 6-8.
- ²⁸ Evropa je još uvijek tri puta gušće naseljena od Afrike. Čak i kada se odbiju nepristupačne šume i pustinje, Evropa još uvijek ostaje gušće naseljena od Crnog kontinenta.
- ²⁹ James B. Martin-Schramm, "Population Growth and Justice": na <http://www.consultation.org/consultation/index.htm>.
- ³⁰ Za sažet uvid u stav islamskih izvora i pravniko o pitanju planiranja porodice vidi: Azizah Y. al-Hibri, "Family Planning and Islamic Jurisprudence" na <http://www.consultation.org/consultation/index.htm>. Za više detalja

vidjeti: *Ebu-l-A'la el-Mevdudi*, Hareketu tahdidi-n-nesl (*Džedda: Ed-Daru-s-su'udijje*, 1984); *Abdel Rahim Omran*, Family Planning in the Legacy of Islam (*London: Routledge*, 1992), *Basim F. Musallam*, Sex and Society in Islam (*Cambridge: Cambridge University Press*, 1983), *Abd El-Rahman al-Awadhi*, ed., Human Reproduction in Islam (*Kuvajt*, 1989).

³¹ "Svinje imaju zakonsko pravo da leže u hladu", *Dnevni avaz*, 21. april 2001., str. 17.

³² Hadžiomerović, *Ibid.*, 8-9.

³³ Jodi L. Jacobson, "Coming to Grips with Abortion", *State of the World 1991* (New York: W.W. Norton & Company, 1991), str. 114.

³⁴ "Ima ljudi čije te riječi o životu na ovom svijetu oduševljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono što je u srcima njihovim, a najljući su protivnici. Čim se neki od njih dočepa položaja, nastoji da napravi nered na Zemlji, ništeći usjeve i stoku. - A Allah ne voli nered." (*El-Bekare*, 204-205).

³⁵ Hadžiomerović, *Ibid.*, 9-10. Prema podacima Međunarodnog foruma "Bosna", izvan Bosne živi oko 950.000 BH građana: 336 hiljade Bošnjaka, 270 hiljada Srba, 269 hiljada Hrvata i 83 hiljade "ostalih". *Ibid.*

³⁶ Procjene su da su Bošnjaci 1998. g. brojali 1.465.000, Srbi 986.000, Hrvati 440.000 i "ostali" 249.000. Također se procjenjuje da je 1999. g. bilo 8.000 Bošnjaka više nego prethodne godine kao i nekih 500 Hrvata, dok je Srba bilo 517 manje u odnosu na prethodnu godinu. Srbi su istovremeno "najstariji" od tri bosanska naroda: Srba starijih od 65 godina danas u BiH ima gotovo 180 hiljada, Bošnjaka oko 185 hiljada, i Hrvata oko 69 hiljada (naspram 90 hiljada Srba, 155 hiljada Bošnjaka i 37 hiljada Hrvata starijih od 65 godina u 1991.g.). Srba mlađih od 14 godina danas u BiH ima oko 190 hiljada, Bošnjaka 435 hiljada i Hrvata 98 hiljada (naspram 241 hiljade Srba, 670 hiljada Bošnjaka i 110 hiljada Hrvata mlađih od 14 godina 1991. g.). Vidi: Hadžiomerović, 10.

Summary

DEMOGRAPHIC EXPLOSION

Facts and Lies about the global demographic war

Ahmet Alibašić

This article discusses the issue of sharp increase in population and, in a somewhat unconventional manner, probes some of the most frequent views concerning it. The article places these views within the context of global demographic war and exposes the real motives behind them. It clearly demonstrates that a demographic explosion is not, nor it can be, the main cause of famine and malnutrition of one half of the world's population; that a cause of threatening global ecological disaster is not the size of the Third World population but a lifestyle of the rich; that the children of Asia and Africa don't starve because there really is a lack of food, but because of the political reasons.

Why is this not being said openly? All indications point that Europe is slowly dying out and that "the colored", mainly Muslims, are coming. The western strategists and politicians, being aware of the role of demographic factor in

history of rise and fall of civilizations, are trying hard, ever since the 1970's, to stop the "procreation of the barbarians", or, in other words, to stop this demographic explosion in the developing countries. The conferences they organize regularly conclude the following: the poor must urgently decrease the size of their population even through with holding medical care and food, or, if necessary, through the ethnic cleansing and genocide.

Contrary to this kind of doctrine for dealing with the global issues of poverty and ecological crisis, whose sole purpose is preservation of domination and hegemony of the white, mainly Anglo-Saxon, Protestant (WASP) man, the article points to three other possible solutions.

First, there are too many rich people on this Earth and they must change their lifestyle and start using our common resources - water, forest, soil and energy sources - in a more sensible manner. Second, the rich must do their part in rectifying the century old social injustice towards the less developed. And third, certain nations must truly approach the issue of morally correct family planning in a more serious way.

Finally, the article surveys indications and implications of the cruel demographic war raging in the Balkans for the past two centuries, the biggest victims of which were Muslims.

موجز

الانفجار السكاني

حقائق وأكاذيب الحرب السكانية العالمية

أحمد علي باشيتش

يعالج هذا المقال مشكلة الازدياد الحاد في عدد السكان، وبحث من زاوية غير تقليدية في بعض الفرضيات الأكثر تكرارا حول هذا الموضوع، متخذا كأساس لها مفهوم الحرب السكانية العالمية، ويكشف عن الدوافع الحقيقية عند واضعي هذه الفرضيات. ويشدد المقال على أنه من المستحيل أن يكون الانفجار السكاني السبب الرئيسي للجوع والحرمان عند نصف سكان العالم؛ وبأن سبب الكارثة البيئية المحتملة لا يكمن في عدد سكان العالم الثالث، بل في يكمن نمط الحياة الذي يعيشه الأغنياء؛ وبأن أطفال آسيا وأفريقيا لا يعانون من الجوع للنقص الحقيقي في الغذاء وإنما لأسباب سياسية.

ولم لا يصرح عن هذا؟ إن جميع المؤشرات تفيد بأن أوروبا تنقرض تدريجيا، وبأن «الملونين» وغالبيتهم من المسلمين قادمون. والاستراتيجيون والسياسيون الغربيون - إدراكا منهم لتأثير العامل السكاني على نهوض وسقوط الحضارات -

m

يحاولون منذ سبعينات القرن العشرين وبكل ما أوتوا من قوة إيقاف «تكاثر البربر» أو بعبارة أخرى ، الانفجار السكاني في الدول النامية. إن جميع المؤتمرات التي نظموها كانت دائما تخرج بالنتيجة القائلة: يجب على الفقراء تخفيض أعدادهم السكانية بصورة عاجلة، حتى ولو اقتضى الأمر اللجوء إلى منع الغذاء والرعاية الصحية عن الفقراء، بل وإلى الإبادة العرقية والمجسدية.

مقابل هذا الحل لمشكلة الفقر العالمي والأزمة البيئية، والذي يهدف فقط إلى الإبقاء على سيطرة وهيمنة الإنسان الأبيض، خاصة الأنكلوسكسوني والبروتستانتية، يشير المقال إلى ثلاثة طرق للخروج من هذه الحال المتأزمة. الأول، يوجد في هذا العالم فائض من الأغنياء الذين يجب عليهم تغيير نمط حياتهم والبدء باستغلال الموارد الطبيعية المشتركة كالماء والغابات والأرض والوقود بصورة أكثر توفيراً واعتدالاً. الثاني، يجب على العالم الغني أن يشارك في رفع الظلم الاجتماعي الذي ترزح تحته الشعوب الأقل تقدماً على مر قرون عديدة. والثالث، ينبغي على بعض الشعوب أن تهتم جدياً بموضوع تخطيط الأسرة بما لا يتناقض مع القيم الأخلاقية.

في الختام، يعرج المقال على مؤشرات ونتائج الحرب السكانية الشعواء التي تدور رحاها في البلقان منذ قرنين من الزمن، والتي كان المسلمون وما يزالون أكبر ضحاياها.